

Café MIERENNEST

Ik heb in mijn kindertijd vaak in de “Murennest” gespeeld. Voor mensen van mijn generatie, geboren in de tweede wereldoorlog, betekende dat woord veel meer dan alleen het vervallen gebouw dat er stond. Er was ook nog “de sparrenbos” (een bijna ondoordringbare dennenaanplanting), “de kastonnenbos” (kastanjebos) en “de vaag”, een onbebouwd terrein met in het midden een vrij grote en diepe put waaruit vroeger zavel was gedolven. En dan had je ook nog de “overkant”, de bossen aan de andere kant van de spoorweg. Samen een avontuurlijk speelterrein.

Rond 1960 is de bouwval afgebroken. Iemand heeft toen waarschijnlijk het gevaar van de situatie ingezien. In de vroegere gelagzaal gaf een deur toegang tot de trap naar een diepe kelder waarin je in droge perioden kon rechtstaan. Meestal echter stond je vanaf de tweede of derde trap al met je voeten in het water. De “schuur”, op de foto het bredere gedeelte van het gebouw met de open poort, was duidelijk van recentere datum, maar stond toen al op instorten. Je kijkt er trouwens dwars doorheen. Grote delen van het dak waren weggewaaid. In het bijgebouwtje op de voorgrond, dat de sanitaire blok van het café was geweest, moest je uitkijken voor een paar onsmakelijke hinderlagen.

Rond 1950 was alles nog in redelijke staat. Regelmatig op zaterdag kwam er een haarkapper uit Sint-Niklaas om het haar en de snor van de mannen bij te knippen en hun baarden te scheren. Eén van de regelmatige klanten was mijn grootvader. Ik ging nogal eens met hem mee. Van hem en van mijn moeder hoorde ik dat er vroeger een café was dat “de Murennest” heette. Dat er bier verkocht werd moet niet verbazen. De meeste gronden in de omgeving waren vóór de verkaveling tot woonwijk, eigendom van de familie Van Geeteruyen, ook eigenaars van de mouterij en eerder ook brouwerij in de Kerkstraat, het complex waarin nu supermarkt De Belie haar waren slijt en dat trouwens onder nummer 15297 is opgenomen in de lijst van bouwkundig erfgoed in Vlaanderen.

Halverwege de jaren vijftig heeft de Mierenest ook een tijdje gediend als lokaal voor de Belseelse KSA. Uit die tijd dateert de foto met de fietsen aan de gevel. Dat kiekje maakte ik toen met mijn eerste fototoestel, een primitieve Agfa Clack met rolfilm voor acht opnamen, waarmee ik toen heel spaarzaam moest omgesprongen.

Rond 1960 dienden de zavelput op de vaag en de kronkelpadjes door het kastanjebos en de bossen aan de overkant geregeld als oefenterrein van de broers Willy en Wilbert Baeke die als motorcrossers tot de Belgische top behoorden en ook internationaal vlot meedraaiden.

De weg waaraan de Mierenest stond, aan de rechterkant op de foto, was de Hoog Steenwerkwegel, “sentier n° 39” uit de “Atlas des Chemins Vicinaux de Belcele” van 2 april 1845 (Atlas der Buurtwegen van Belsele,).

Tableau général des Communications vicinales.

NUMERO que chaque communi- cation porte sur le plan.	DÉSIGNATION DE CHAQUE CHEMIN.	
	DIRECTION.	DÉNOMINATIONS PARTICULIÈRES.
89	<i>Sauter de Belcele au chemin dit: Hooge bockstraele</i>	<i>Hoog steenwerk weg</i> do do do

Vanuit de Gavermolenstraat, die toen nog 't Molenstraatje heette, een dreef met diepe karrensporen, sloeg je schuin tegenover de Molenberg waarop de Gavermolen had gestaan, de wegel in die naar de Mierennest leidde. Tussen de huisnummers 74 en 76 van de Gavermolenstraat is nog een doodlopend restant van de dreef overgebleven. Het vervolg is verdwenen in de verkaveling Mierennest.

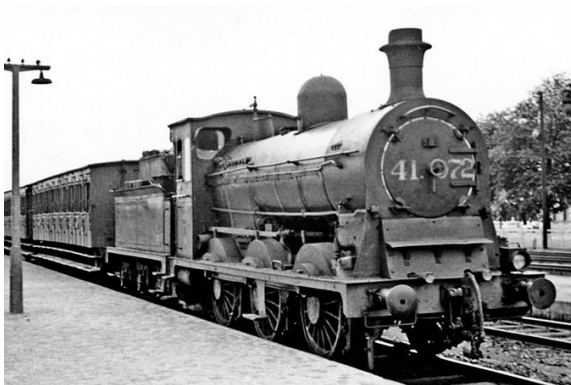
De A-vormige houten paal tussen de bomen op de achtergrond van de foto, stond aan spoorlijn 56 (Sint-Niklaas – Dendermonde). De Hoog Steenwerkwegel kruiste daar de sporen. Zulke palen stonden langs het hele traject. De “zingende” koperdraden die er aan bevestigd waren met witte porseleinen isolatoren, vormden het aparte telefoonnet dat de stations en barreelwachtershuisjes verbond.

Van enige accommodatie voor de oversteek was geen sprake. Zoals het fietspad nu, lag de spoorweg ongeveer een meter lager dan de wegel. Wie wilde oversteken moest naar beneden, door de gracht, over de sporen klimmen en aan de andere kant weer naar boven

klauteren. Vanuit Belsele zag je een trein goed aankomen; die uit Sint-Niklaas gebruikte meestal de stoomfluit, zodat je tijdig wist dat je aan kant moest blijven, ook al zag je hem nog niet uit de bocht van het Steenwerk komen.

Op het lijntje met enkelspoor zag je in die tijd bijna uitsluitend stoomtreinen met locomotieven van het type 41 en houten rijtuigen zoals afgebeeld op de linkse foto. Voor reizigers was er een paar keer per dag ook een groen dieselmotorrijtuig in gebruik; een "buske" zei men in Belsele.

Het reizigersvervoer werd in 1957 stopgezet. Tot 1964 bevoorradde elke weekdag vanuit Sint-Niklaas een goederentrein met datzelfde type locomotief voornamelijk enkele steenkoolhandelaars en voorzag in het najaar de landbouwers van suikerbietenpulp waarmee ze in de winter hun vee voederden.

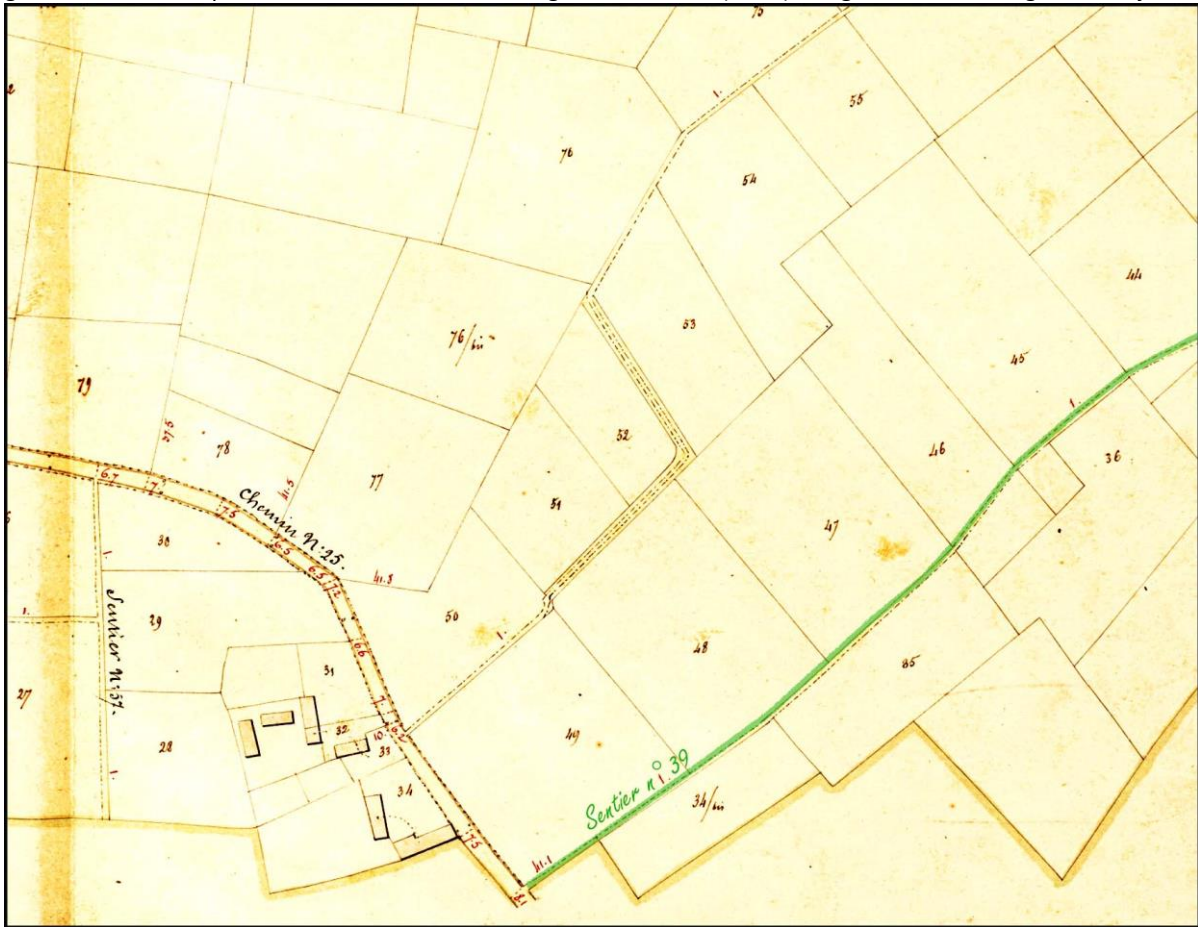

In die tijd was de Hoog Steenwerkwegel nog begaanbaar tot de Moortelhoekstraat, die toen trouwens nog Marktstraat heette. Mijn grootvader gebruikte de wegel om boodschappen te doen in een klein kruidenierswinkeltje op de Valk, op de hoek van de Arnhoutstraat.

Het verdwenen gebouw van de Mierennest heb ik op geen enkele bekende oude kaart teruggevonden. Het staat niet op het detailplan 8 van de Atlas der Buurtwegen, waar andere bouwwerken in de omgeving wel zijn weergegeven. Het moet dus na 1845 gebouwd zijn op het zuidelijk deel van perceel 49. Volgens de tabel van eigenaars bij dezelfde atlas was dat toen een akker ("terre") in het Steenwerk, eigendom van boer Felix Behiels uit Belsele. "Steenwerk" was blijkbaar de naam die voor de hele omgeving gebruikt werd.

Het is opvallend dat tot de woonwijk er gekomen is, de indeling van de percelen nog grotendeels overeenstemde met die in de Atlas. Zo is perceel 48 wat later de "vaag" is geworden en perceel 49 het "sparrenbos" en het café. Perceel 35, waar de spoorweg in 1877 een hoek heeft afgesneden, lag aan de andere kant van de wegel tegenover het café en werd het "kastanjabos". Zie mijn overtekeningen op de luchtfoto van 1971 uit Geopunt Vlaanderen.

gedeelte van detailplan 8 uit de Atlas der Buurtwegen van Belsele (1845). De groene intekening is van mij.

Gedeelte van de tabel met eigenaars van gronden in detailplan nr.8 (Atlas der Buurtwegen)

PLAN DE DÉTAIL N° 8.
Tableau des Propriétaires des Parcelles attenantes aux Chemins.

numéros des parcelles ou plan de détail.	INDICATIONS D'APRÈS LE CADASTRE.					N° du tableau indicatif supplémentaire.
	LIEU-DIT ou la situation de ces parcelles.	SECTION.	N°.	NOMS, PRÉNOMS, QUALITÉ ET DEMEURE des propriétaires.	NATURE ou culture.	
115	Steeuwert	B.	1397	Van malote, Rodolphe, à S ^t . Nicolas	Bois	"
116	"	"	1416	L'Église, de Belsele	Sapins	"
117	"	"	1414	Devos, mouton de charron, à S ^t . Nicolas	Bois	"
118	"	"	1409	Dauvelman, Charles, cultivateur, à Belsele	Bois	"
119	"	"	1408	Hetsiels, Félix, cultivateur, à Belsele	"	980
120	"	"	1410	Cappou Braem, à S ^t . Nicolas	"	"
121	"	"	1411	Idem	Bois	"
122	"	"	1406	"	"	"

Op de Popp-kaart, gepubliceerd tussen 1842 en 1879, is in die buurt geen bouwwerk te bespeuren. Als het er was, zou op het perceel 1418 moeten staan. Sommige aanduidingen op die kaart, onder andere "wegel", staan ondersteboven omdat op de oorspronkelijke kaart het Oosten bovenaan staat. Om de oriëntatie en vergelijking te vergemakkelijken heb ik ze hier een kwartslag naar rechts gedraaid.

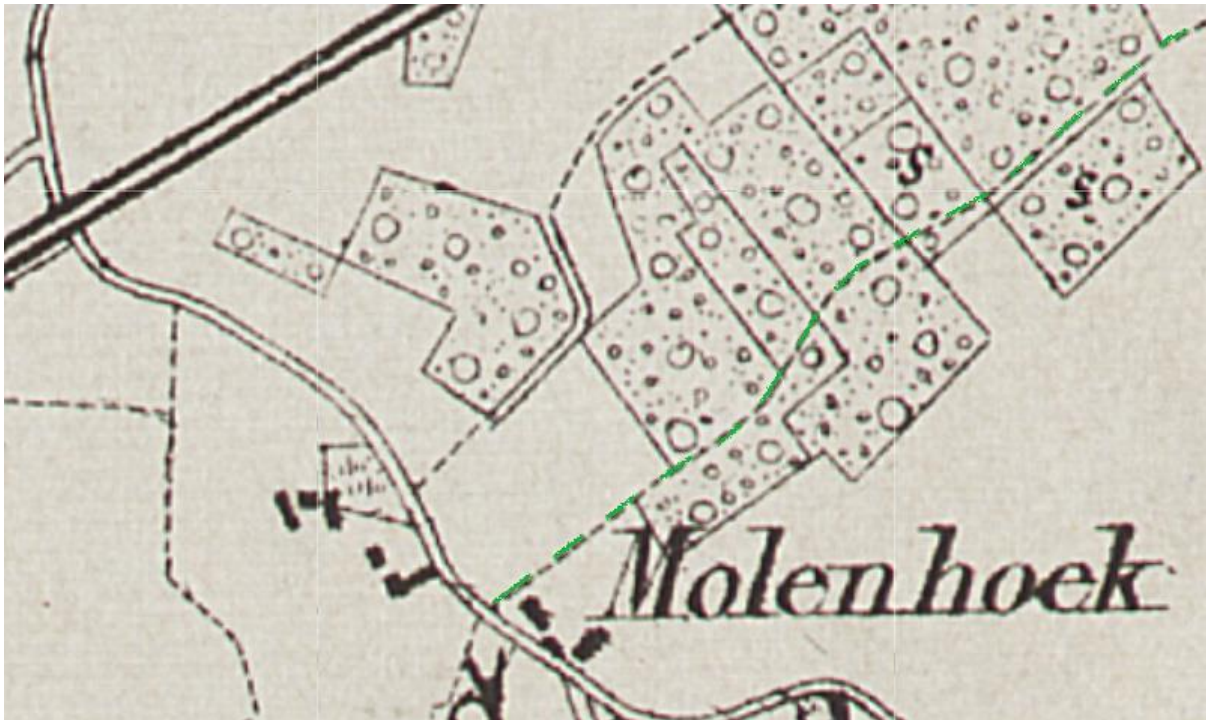
Uittreksel uit de Popp-kaart

Bemerk op de Popp-kaart de naam “Molen straetje” voor wat nu Gavermolenstraat heet. De plaats waar die Gavermolen stond is zowel bij Popp als Vandermaelen aangegeven.

De Vandermaelen-kaart is in delen gepubliceerd tussen 1846 en 1854. Daarop is evenmin een gebouw te zien. Op het perceel is ondertussen wel een bos aangeplant. Dit deel van de kaart is dus waarschijnlijk iets jonger dan de Popp-kaart. Vandermaelen gebruikt ook het toponiem “Molenhoek”. Dat was lange tijd de naam voor de buurt waar ooit de Gavermolen had gestaan. Dat veranderde toen de gemeente Belsele er in 1966 de eerste herverkaveling doorvoerde. Door die ingreep veranderde de hele omgeving van karakter. Een ruraal landschap met schaarse bebouwing, met akkers tussen canadapopulieren en met dreven en wegels in de schaduw van wilgentronken waarin we verstoppertje hadden gespeeld en waar we in de zomer onze vliegers opletten, transformeerde in een paar jaar tot een residentiële omgeving met verharde wegen waar het sindsdien almaar drukker is geworden.

Uittreksel uit de Vandermaelen-kaart

Op 9 augustus 1847 is de “Pays de Waes”, de spoorlijn 59 van Sint-Niklaas naar Gent in gebruik genomen. Die komt voor op beide kaarten. Die zijn dus na die datum getekend. Anderzijds is de spoorlijn 56 van Sint-Niklaas naar Hamme geopend op 14 december 1877. Ze komt op géén van de twee kaarten voor. Die zijn dus gemaakt tussen 1847 en 1877. Het café is er dus ten vroegste gekomen in het laatste kwart van de negentiende eeuw.

Om niet verloren te lopen in de kaartjes, heb ik overal de Hoog Steenwerkweg, met groene (stippel)lijn ingetekend.

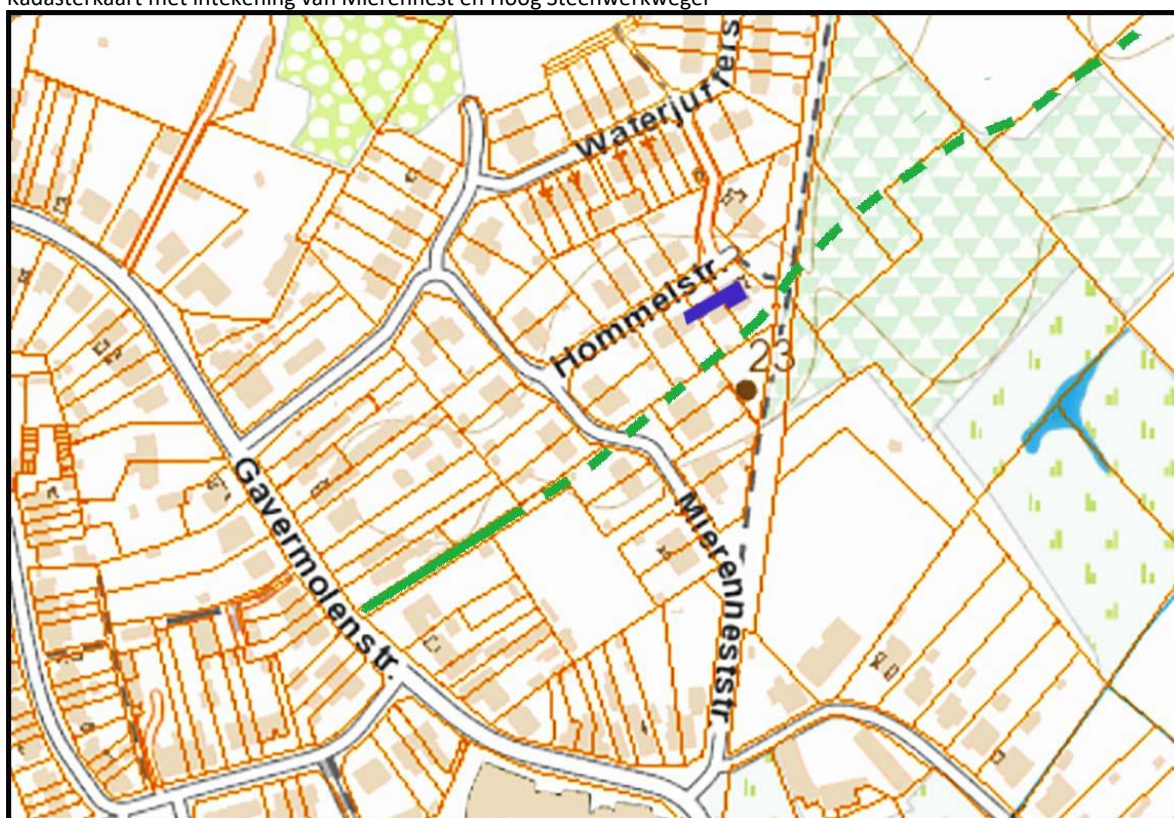
De ligging van het café is wel nog te herkennen op een luchtfoto van 1971 (Zie: Geopunt Vlaanderen, historische kaarten, reis door de tijd), maar de ruïne was dan al gesloopt.

De gekleurde lijnen zijn overtekeningen van mij; de rode lijn begrenst het perceel van het gebouw, bruin was de “vaag” ten westen, helgroen het “sparrenbos” ten noorden en lichtgroen het “kastanjabos” ten zuiden; buurtweg nummer 39 (S39) en andere wegels heb ik donkergroen gemaakt, de spoorlijn 56 is een zwarte stippellijn.

Door de drie kaarten als lagen over de actuele kadasterkaart [CadGIS \(fgov.be\)](http://CadGIS.fgov.be) te leggen is het mogelijk om de ligging van de Mierennest (gebouw) daarop blauw in te tekenen, en de loop van de Hoog Steenwerkwegel met een groene lijn, ononderbroken voor de ruim honderd meter die nog bestaat, gestippeld voor wat verdwenen is. De kruising van de wegel met de spoorweg valt in mijn herinnering inderdaad samen met de aansluiting van de Hommelstraat met het fietspad op de oude spoorbedding, waar het groepje eiken staat dat zijn overleving dankt aan VZW De Raaklijn. Als je op het einde van Hommelstraat op het fietspad rechts afslaat richting De Klavers, zie je onmiddellijk aan beide kanten nog een relict van het kastanjabos.

Kadastraal kaart met intekening van Mierennest en Hoog Steenwerkwegel

De funderingen van het café zijn waarschijnlijk terug te vinden onder de laatste huizen aan de rechterkant van de Hommelstraat. Deze foto uit Google Streetview geeft niet de actuele situatie weer. Bij de laatste uitbreiding van de Mierennest zijn er huizen bijgebouwd centraal op de foto, tussen het verkeerspleintje waar de Hommelstraat op uitloopt, en het fietspad op de spoorbedding. Die woningen zijn wel al ingetekend op de kadasterkaart.

De inkleuring van de oude zwart-wit foto geeft een nostalgische terugblik op diezelfde plaats vanuit ongeveer hetzelfde standpunt op een zomerse namiddag in de vakantie bijna zeventig jaar geleden.

Etienne Van Haevermaet